

Rotterdamse Cultuurvisie: Cultuur ondersteunt de veranderingen in de stad

Inleiding

Rotterdam is volop in beweging. De stad zit in alle opzichten in de lift. De economische recessie ligt achter ons. De werkgelegenheid trekt aan en het opleidingsniveau¹ stijgt. Een groeiend aantal toeristen weet de weg naar Rotterdam te vinden voor een *city trip*. Rotterdam is in toenemende mate dé stad voor bewoners, bezoekers en bedrijven.

Ook in de culturele sector bruist en borrelt het. Nieuwe iconen versterken de uitstraling van Rotterdam als architectuurstad. Het bezoek aan voorstellingen, tentoonstellingen en festivals neemt toe. Nieuwe initiatieven, nieuwe talenten en nieuwe genres komen op en verrijken het bestaande culturele aanbod.

Ook op andere gebieden verandert de stad. Ontwikkelingen als individualisering, diversifiëring, digitalisering, verduurzaming en de verdichting van de stad gaan aan Rotterdam niet voorbij. Deze ontwikkelingen beïnvloeden ook de culturele sector. We zien dat terug in het veranderende en nieuwe aanbod. Maar we zien het ook in de bijdragen die de sector levert aan het publieke debat en de bewustwording van de sector over zijn rol in de stad. De Rotterdamse culturele sector vervult daarin een koploperspositie. Het internationale, dynamische en ongepolijste karakter van de stad vormt ook het karakter van de culturele sector: naar buiten gericht, betrokken en ondernemend met de stad als laboratorium.

De International Advisory Board Rotterdam (IABx) bevestigt de pionierspositie van de Rotterdamse culturele sector. De IABx heeft in 2017 een advies uitgebracht over Rotterdam als nationale en internationale culturele hotspot onder de titel *Rotterdam, stay close to what you are!*². Volgens de IABx heeft Rotterdam haar DNA sterk gedefinieerd: water, architectuur, diversiteit, informele cultuur en de 'echte Rotterdammer'. Dit zijn de elementen waarop de culturele sector gebouwd is en de komende jaren verder kan bouwen. Dat bouwen zou volgens de Board vanuit de basis moeten gebeuren. Vanuit het brede en diverse aanbod, in het bijzonder bij de innovatieve grassroots en de informele initiatieven en met respect voor het waardevolle kapitaal waarover de stad al beschikt.

De cultuursector neemt dit serieus. Culturele organisaties willen zich 'opener' organiseren, met meer ruimte voor vernieuwing, een grotere inbreng van de vele grassroots en een meer divers publiek waarin alle Rotterdammers zich herkennen. Inclusiviteit is voor de cultuursector een van de kernbegrippen voor het cultuurbeleid in de komende jaren. Alle Rotterdammers moeten de mogelijkheid hebben en uitgedaagd worden om kunst en cultuur te ervaren, beoefenen en beleven. De ambities van de cultuursector steunen wij in alle opzichten.

Cultuur is een onlosmakelijk deel van de samenleving. Volgens de IABx moet cultuur daarom niet gezien worden als iets wat op zichzelf staat. Cultuur is de schakel tussen de strategische pijlers van gemeentelijk beleid: Onderwijs, Economie, Sociaal, Infrastructuur/ruimte en Milieu. De verbinding tussen de culturele sector en de vele andere sectoren in de gemeente, oftewel een interconnectieve benadering van cultuur in samenhang met andere domeinen, is essentieel.

Innovatie, inclusiviteit en interconnectiviteit vormen daarom de basis voor deze strategische langetermijnvisie. We kiezen met deze visie voor een koers die recht doet aan de intrinsieke betekenis van cultuur voor Rotterdam en haar bewoners. De energie die bij de totstandkoming van *Rotterdam, stay close to what you are!* is losgemaakt en die ook blijkt uit de publicatie *Cultuur draagt de stad in transitie*³, geeft alle vertrouwen dat de culturele sector de koers ondersteunt.

¹ Feitenkaart opleidingsniveau 2015

² International Advisory Board Rotterdam (2017), *Rotterdam, stay close to what you are! Becoming an international cultural hotspot, starts with authenticity.*

³ Directeurenoverleg van Rotterdamse kunstinstellingen (maart 2018): *Cultuur draagt de stad in transitie. Aanbod aan de inwoners van Rotterdam.*

Missie en visie van de afdeling Cultuur

De gemeente Rotterdam wil een sterk en dynamisch cultureel klimaat realiseren, dat past bij de internationale, innovatieve en diverse stad die Rotterdam is. Cultuur is het cement van de samenleving: het geeft kleur, het verbindt, het profileert en het levert economische spin-off. Voor het gemeentelijk beleid betekent dit allereerst dat de omstandigheden voor de productie en toegankelijkheid van kunst en cultuur, de deelname eraan, en verspreiding van informatie, kennis en middelen optimaal moeten zijn.

Daarnaast willen we ervoor zorgen dat er meer verbindingen en samenwerking ontstaan tussen de culturele sector en andere sectoren zoals onderwijs, zorg, welzijn, sport en economie.

In de derde plaats is het voor een sterk en dynamisch cultureel klimaat belangrijk dat we de Rotterdamse culturele sector in het buitenland profileren en ruimte bieden aan internationaal aanbod in de stad.

En ten slotte moeten we ruimte bieden aan de creatieve sector en creatieve vernieuwing en experiment.

Om dit te realiseren is het cultuurbeleid rond vier pijlers georganiseerd:

- De stadsbewoners
- Het wereldtoneel
- De artistieke ontwikkeling
- De maatschappelijke toepassing

Deze pijlers moeten in principe met elkaar in evenwicht zijn en elkaar versterken voor een bloeiend cultureel leven en een veerkrachtige, aantrekkelijke stad. Op elk van de pijlers afzonderlijk en op de pijlers in gezamenlijkheid, ontwikkelt de gemeente beleid.

Daarmee zorgen we ervoor dat er voor alle Rotterdammers, ongeacht leeftijd, opleidingsniveau, religie, gender of herkomst, een cultureel passend aanbod is (pijler Stadsbewoners). Maar ook dat de culturele sector en daarmee de stad zich internationaal kan profileren met de enorme rijkdom aan kunst en cultuur waarover zij beschikt (pijler Wereldtoneel). Artistieke ontwikkelingsmogelijkheden voor gevestigde en nieuwe organisaties en kunstenaars (pijler Artistiek klimaat) zijn hiervoor onontbeerlijk, maar evenzo aandacht voor maatschappelijke toepassingsmogelijkheden van kunst via onder meer de creatieve sector (pijler Maatschappelijke toepassing).

Voor een deel overlappen de pijlers elkaar. Cultuur gericht op de stadsbewoners kan tegelijkertijd ook bijdragen aan de internationale profilering van de stad. Artistieke ontwikkelingen kunnen van belang zijn voor de stad en haar bewoners zelf, maar ook voor de stad in internationaal perspectief.

Maatschappelijke toepassingen van cultuur komen vrijwel altijd ten goede aan de stadsbewoners, maar kunnen eveneens de betekenis van Rotterdam in het buitenland versterken.

Voor de korte en middellange termijn zullen soms wegens beperkingen in de financiële mogelijkheden keuzes moeten worden gemaakt in de nadruk die op elk van de vier pijlers gelegd worden. Voor de langere termijn leidt het voorgaande tot een aantal strategische doelen die op hun beurt gerangschikt kunnen worden rond drie thema's: inclusiviteit, innovatie en interconnectiviteit. Hieronder werken we deze thema's verder uit.

1. Door cultuur ontmoeten wij onszelf en elkaar – naar een inclusief cultuurbeleid

Cultuur vertelt het verhaal van de stad. Festivals, theatervoorstellingen, concerten, tentoonstellingen, kunstwerken hebben betekenis voor de Rotterdammers, ze inspireren, brengen in vervoering en raken mensen. Rotterdammers ontlenen hun identiteit aan de stad en haar architectuur. Architectonisch kenmerkende bouwwerken (zoals Beurstraverse, Erasmusbrug, Centraal Station) krijgen koosnamen. Het Rotterdams Philharmonisch Orkest en Museum Boijmans Van Beuningen zijn de trots van menig Rotterdammer en kom niet aan het oude Luxor Theater of de bibliotheekfilialen. De straatparade brengt elk jaar half Rotterdam op de been. Kunst en cultuur zijn van de Rotterdammers, voor de

Rotterdammers en in veel gevallen ook gemaakt door Rotterdammers. Rotterdammers laten met kunst en cultuur zien wie ze zijn, wat ze denken en waar ze trots op zijn.

Rotterdam heeft een groeiende bevolking van op dit moment zo'n 650.000 inwoners en ongeveer 200 nationaliteiten. Ongeveer de helft van de Rotterdammers heeft een migratieachtergrond en in 2030 zal dat aandeel naar verwachting rond de 60% liggen. Rotterdam is dan een *majority-minority* stad: de meerderheid van de bevolking behoort tot een minderheid. Dan is er ook geen sprake meer van culturele diversiteit, maar van een superdiverse stad. In Rotterdam behoren we dan allemaal tot minderheden die van elkaar verschillen in onder andere opleidingsniveau, positie op de arbeidsmarkt, herkomst, levensstijl, religie en leeftijd. Dit heeft gevolgen voor de cultuurdeelname, culturele voorkeuren en (dus) voor het cultuuraanbod.

Kunst en cultuur helpen in een diverse stad om jezelf te herkennen en elkaar te leren kennen, begrijpen en respecteren. Vanuit de eigen identiteit maakt cultuur het mogelijk open te staan voor anderen. Daarmee legt cultuur de basis voor inclusiviteit. De basis voor een stad waarin bewoners met respect voor elkaars identiteit samen leven, wonen en werken.

We willen daarom een cultuuraanbod waarin in beginsel elke Rotterdammer zich herkent en iets van zijn gading kan vinden. Een aanbod dat verbindt en verbreedert. Een aanbod dat bovendien anderen uitnodigt kennis te komen maken met het nieuwe, het andere, of dat nou nieuw aanbod van nieuwe makers is of aanbod uit een nieuwe, onbekende cultuur. Want in haar cultuur toont Rotterdam haar DNA: grensverleggend, werelds en ongepolijst, maar vooral ook met een open houding tegenover het nieuwe en onbekende.

Diversiteit heeft ook een keerzijde. Iedereen draagt eigen waarden en gewoontes met zich mee. En dat geeft ook ongemak. Cultuur kan dat ongemak op een vreedzame manier hoorbaar en zichtbaar maken, via cultuureducatie, spoken word, beeldende kunst, hiphop, debat of theater. Rotterdam koestert de rol van cultuur als spreekbuis, ook als de boodschap wringt. Dat maakt Rotterdam wereldwijd een inspiratiebron voor andere steden.

Een demografische ontwikkeling die in Rotterdam iets minder aan de orde is dan in andere steden, is de vergrijzing. Op termijn kan dat sociaal en economisch een probleem worden; wij zien vergrijzing vooral als kans. Het aantal gezonde levensjaren stijgt, de financiële positie van ouderen is in veel gevallen sterk en mensen leiden langer een actief leven. Ook voor deze Rotterdammers dient er een passend cultuuraanbod beschikbaar te zijn dat aanspreekt, verbindt en zin geeft. Dat betekent dat we in het cultuurbeleid van de komende jaren moeten zorgen voor voldoende aanbod van de meer traditionele cultuuruitingen en dat we moeten luisteren naar de specifieke behoeften van deze groeiende bevolkingsgroep.

IJKpunten voor cultuurbeleid:

- *Cultuur in Rotterdam weerspiegelt de diversiteit en dynamiek van de stad en draagt bij aan verbinding en verbredering.*
- *Cultuur in Rotterdam is voor iedereen toegankelijk, zodat alle Rotterdammers kunst en cultuur kunnen ervaren, beoefenen en beleven.*

Verreweg de meeste Rotterdammers zijn tevreden met waar ze wonen. Steeds meer Rotterdammers voelen zich op de eerste plaats Rotterdammer en dan pas iets anders. Wijken en buurten zijn voor dat gevoel van groot belang: *home is where the heart is*.

Veel Rotterdammers beleven hun vrije tijd vooral in de omgeving van huis en haard. De grote, grootstedelijke verhalen zijn voor hen geen anker. Ze vinden meer aansluiting bij kleine, veelal informele netwerken, vaak gekoppeld aan een culturele of creatieve activiteit in de buurt en maken met elkaar muziek, spelen toneel of schrijven samen. Het traditionele verenigingsverband speelt daarbij steeds minder een rol. Ze beleven samen cultuur bij een wijkfestival, een voorstelling of een wijkconcert. Het belang daarvan is groot. Niet alleen kan cultuur mensen in de wijken samenbrengen

en verbinden. Het zorgt ook voor verbeelding en vervoering. Het geeft een blik op nieuwe mogelijkheden en prikkelt verborgen, onverwachte interesses en talenten. Verbeeldingskracht en nieuwsgierigheid nodigen Rotterdammers uit om in beweging te komen, om mee te doen. Maar dan vooral ook in de eigen omgeving van buurt en wijk.

De eigen buurt en wijk is ook de plek waar een groot deel van de huidige jonge makers zich ontwikkelt en ontplooit. Het lokale culturele leven is meer en meer de voedingsbodem voor vernieuwing en creativiteit en een bron van nieuw aanbod in nieuwe genres van nieuw talent.

Om het mogelijk te maken voor Rotterdammers om hun inspiratie in de eigen omgeving te vinden, is het van belang de komende jaren te blijven investeren in kunst en cultuur in de gebieden. Lokale oefen- en presentatieplekken, huizen van de wijk, de bibliotheek en scholen maar ook de buitenruimte moeten nog meer dan nu de plek worden waar alle Rotterdammers met elkaar cultuur kunnen maken en beleven.

Extra aandacht zal in dat verband de komende jaren uitgaan naar het duurzaam versterken van de culturele infrastructuur in Rotterdam-Zuid. Dit gebied heeft, in verhouding tot andere delen van de stad, significant minder cultureel aanbod. Het gaat dan om versterking van de culturele programmering, faciliteren van cultureel en creatief talent en zo mogelijk de realisatie van een cultureel ankerpunt. Dit ankerpunt heeft een programmering die aantrekkelijk is voor bewoners van Rotterdam-Zuid, maar ook voor andere bezoekers van binnen en buiten de stad.

IJkpunten voor cultuurbeleid:

- *Rotterdammers krijgen in de lokale culturele infrastructuur de kans om te participeren en vaardigheden en talenten te ontwikkelen.*
- *De culturele infrastructuur in Rotterdam-Zuid wordt duurzaam versterkt.*

2. De stad als laboratorium voor innovatie en experiment – innovatie als centraal thema

Steden raken steeds meer in trek. Ze ontpoppen zich als centra van economische, sociale en creatieve kracht. Voor wie wil is er altijd wat te doen. Daardoor komen tal van mensen naar de stad, als arbeidskracht, vluchteling, *young professional*, om zich bij hun partner te voegen, als toerist, internationale student of expat. Die verstedelijking biedt grote kansen voor culturele en economische ontwikkeling. De komst van steeds meer creatieve ondernemers en culturele makers naar de stad draagt bij aan een bloeiend klimaat van innovatie en experiment. De stad is voor deze groepen het atelier en laboratorium waarin ze zich creatief kunnen ontwikkelen en waar ze een vruchtbare bodem vinden voor innovatie.

De culturele en creatieve sector laten zien dat cultuur en marktgedrevenheid elkaar kunnen versterken. Er ontstaat zo een ecosysteem van ontwerpers, ondernemers, makers, broed- en werkplaatsen, in combinatie met culturele instellingen, platforms en festivals. Dat heeft een positief effect op de stad. De creatieve sector blaast leven in eerder onherbergzame gebieden of gebouwen, zoals het Schieblock, het Zomerhofkwartier, het Merwe4Havengebied en het Hoogkwartier. Er ontstaan nieuwe broedplaatsen waar *serious games* ontwikkeld, websites vormgegeven, mode gemaakt en evenementen georganiseerd worden. De spin-off van deze bedrijvigheid naar andere sectoren is groot en groeiend. Ze trekken op hun beurt weer anderen aan: van bottom-up initiatieven tot gevestigde kennisinstellingen en van muziekstudio's tot creatieve bedrijven en culturele organisaties. Daarmee zijn het ook de ontwikkelplaatsen van nieuwe vormen van cultuur en economie. De creatieve sector biedt Rotterdam en de omliggende regio kansen. Nu traditionele banen in de haven en industrie verdwijnen, is de aanwezigheid van de culturele en creatieve sector goed voor de werkgelegenheid.

De genoemde gebieden blijken ook een grote aantrekkingskracht te hebben op andere economische sectoren, zoals de horeca en de huizenmarkt. Het gebied wordt aantrekkelijker om te wonen of te

verblijven. Die grotere aantrekkelijkheid leidt ook tot meer toeristisch bezoek aan Rotterdam. Soms voor een dag, steeds vaker voor een langere periode. Ook dat levert werk en inkomsten op voor hotels, restaurants, cafés, winkels, vervoers- en allerhande andere diensten. Bij schaarse ruimte leidt dit tot stijgende grondprijzen, tot ontwikkeling van grote, dure projecten en tot stijging van koopprijzen en huren.

Het gevolg hiervan is dat door deze ontwikkelingen de beschikbaarheid van goedkope woon- en werkruimte, ook voor de creatieve sector, meer en meer onder druk komt te staan. De binnenstad wordt op deze manier een onbetaalbare vestigingsplaats voor de creatieve sector. Het risico is reëel dat stedelijke ontwikkelingen de creatieve bedrijvigheid (ateliers, broedplaatsen, verzamelgebouwen) naar de randen van de stad verdringen. De sector die eerst bijdroeg aan de ontwikkeling van de binnenstad als aantrekkelijk gebied om te wonen, werken en verblijven, wordt dan slachtoffer van zijn eigen succes. We zien het als onze opdracht te blijven zoeken naar mogelijkheden om deze innovatieve motor voldoende ruimte te bieden voor innovatie en experiment op betekenisvolle plaatsen in de stad.

Nieuwe mogelijkheden liggen er in de intelligente *cross-overs* tussen traditionele sectoren en de creatieve sector. De verbeeldingskracht en vindingrijkheid van de creatieve sector kan nieuwe invulling geven aan de circulaire economie met (her)gebruik van grondstoffen en energiezuinige productieprocessen. De smog free producten van Daan Roosegaarde en de Looped Goods die worden geproduceerd in BlueCity zijn daar voorbeelden van. Door de aanwezigheid van veel verschillende bedrijven en een goed functionerend creatief klimaat, kan de stad een laboratorium zijn van innovatieve bedrijvigheid, waar met verbeeldingskracht uitvindingen worden gedaan. Dat levert al regelmatig waardevolle producten, processen en kennis op.

We willen de komende jaren ruimte creëren voor innovatie en experiment. Belangrijk is dat er voldoende ruimte is voor makers in verschillende fasen van hun carrière. Ook moet doorstroom mogelijk zijn. We realiseren dat door regels aan te passen, ontwikkelingen op nieuwe manieren te ondersteunen en door plekken beschikbaar te maken en houden voor creativiteit. Rotterdam is de stad die vooroploopt als het gaat om culturele vernieuwing. Door in alle opzichten ruimte te geven aan vernieuwing en experiment kan Rotterdam die rol ook in de toekomst blijven spelen.

IJkpunten voor cultuurbeleid:

- *De culturele en creatieve sector hebben gespreid over Rotterdam voldoende ruimte voor innovatie en experiment, zowel in faciliteiten als in doorgroeimogelijkheden.*

3. Samen staan we sterker – interconnectiviteit als sleutelbegrip

De cultuursector in Rotterdam staat bekend om zijn vernieuwing en dynamiek. De ontwikkelingen in de samenleving bieden bovendien steeds meer mogelijkheden voor de sector om in samenwerking met andere maatschappelijke terreinen bij te dragen aan de oplossingen voor grote maatschappelijke vraagstukken. Daarmee dienen zich tal van nieuwe en onverwachte producten aan, zoals presentaties op onverwachte plekken voor nieuwe publieksgroepen, of samenwerkingsverbanden tussen organisaties en sectoren die ver van elkaar af lijken te staan. De kansen voor cultuur liggen zowel in het versterken van de samenwerking binnen de sector, als in de samenwerking van de cultuursector met andere (gemeentelijke) domeinen.

Vernieuwing door samenwerking binnen de sector

Rotterdam kent cultuurinstellingen die 'door de wol geverfd' zijn. Door hun jarenlange ervaring en enorme kennis, zijn ze van onschatbare waarde. Ze stimuleren innovatie en verbinden nieuwe en bestaande partijen binnen de sector. Denk dan aan instellingen als Theater Rotterdam met ruimte voor nieuwe makers en TENT dat zich focust op de presentatie van jonge Rotterdamse beelden kunstenaars. Zij maken de combinatie van nieuw en gevestigd interessant en zinvol, juist omdat

nieuwe makers gevestigde instellingen inspireren met een nieuwe blik op publiek, aanbod of presentatie. Gevestigde instellingen op hun beurt helpen nieuwe makers bij hun startende ondernemerschap, bij het opbouwen van hun netwerk en bij hun introductie op het (inter)nationale speelveld. Door elkaar te verrijken staan ze sterker. Dit alles geldt overigens niet alleen voor samenwerking binnen de cultuursector, maar ook voor de dwarsverbanden met andere sectoren, het bedrijfsleven en private investeerders.

De toename van onderlinge samenwerkingen vraagt een andere manier van werken in de culturele sector en een andere relatie tussen sector en gemeente. De culturele sector heeft hierdoor behoefte aan meer flexibiliteit. Het gaat dan in de eerste plaats om andere financieringsvormen dan alleen subsidie en om subsidievormen die het mogelijk maken de grenzen van disciplines, organisaties en locaties te doorkruisen. De disciplinegebonden inrichting van het subsidiesysteem wordt vervangen door een subsidiehuis dat meer ruimte biedt aan ontwikkeling en experiment door de disciplines heen, met nieuwe samenwerkingsvormen en andere werkwijzen.

Dit betekent dat we het huidige subsidiesysteem herijken en werkwijzen ontwikkelen waarin we een actievere, stimulerende en faciliterende rol spelen binnen de sector. De afstand tussen gemeente en de sector wordt verkleind, zodat we snel en gericht kunnen inspelen op actuele ontwikkelingen. Het betekent bijvoorbeeld dat we streven naar verruiming van betaalbare werkruimte voor kunstenaars en ontwerpers en naar meer oefen- en presentatieplekken voor musici, dansers en theatermakers. Hier ligt overigens ook een verantwoordelijkheid voor de podia zelf. Tot slot betekent het dat we in samenwerking met de sector en private partijen de randvoorwaarden en kaders voor de ontwikkeling van cultureel ondernemerschap willen vormgeven, zoals bijvoorbeeld de toepassing van de Fair Practice Code.

IJkpunten voor cultuurbeleid:

- *Instellingen en makers in de culturele sector zijn intensief met elkaar verbonden en ondersteunen elkaar bij het ontwikkelen van nieuwe mogelijkheden voor cultuurproductie, -educatie, -distributie en -beleving. De financieringsstructuur vormt hierbij geen belemmering.*
- *De gemeente realiseert samen met de cultuursector meer betaalbare werkruimte en meer oefen- en presentatieplekken.*
- *De gemeente realiseert samen met de culturele sector en private partijen de randvoorwaarden en kaders waarbinnen culturele organisaties, kunstenaars en ontwerpers hun ondernemerschap kunnen ontwikkelen.*

Samenwerking tussen de sector en andere domeinen

Interconnectiviteit is niet alleen binnen de culturele sector belangrijk. De sector moet ook in verbinding staan met andere domeinen in de stad. De betekenis van de culturele sector voor de stad is een belangrijke legitimeringsgrond voor de ondersteuning van kunst en cultuur. Cultuur draagt bij aan het oplossen van sociaal-maatschappelijke problemen in andere domeinen en vergroot de veerkracht van de stad.

Rotterdam heeft namelijk te kampen met een aantal hardnekkige sociale, economische en ruimtelijke problemen. Deze problemen zijn binnen de traditionele sectoren niet gemakkelijk op te lossen. Denk bijvoorbeeld aan eenzaamheid en gebrek aan zingeving onder ouderen, armoede onder kinderen of beperkte participatie van mensen met een beperking. Ook laaggeletterdheid is een hardnekkig maatschappelijk probleem in Rotterdam. Patronen die ten grondslag liggen aan deze problemen, kunnen met behulp van culturele activiteiten en cultuureducatie worden doorbroken. Ervaringen met bijvoorbeeld Lang Leve Kunst laten dat zien. Door mensen uit hun kwetsbare positie te halen en ze deel te laten nemen aan een koor of orkest, of musea of theaters te laten bezoeken, neemt hun isolement en zorgvraag af en groeit hun weerbaarheid. Het Jeugdcultuurfonds maakt het mogelijk dat kinderen in armoedesituaties mee kunnen doen aan allerlei culturele activiteiten, zoals muziek-, dans-

theater- en beeldendekunscursussen of creatieve verenigingen. Het verbreedt hun blik en brengt ze in een omgeving waar ze met andere kinderen spelen en leren. Maar ook bijvoorbeeld activiteiten van de Bibliotheek Rotterdam en de Stichting Kunstzinnige Vorming Rotterdam om taalachterstanden te voorkomen en op te heffen, dragen bij aan de verbetering van de sociale positie van kinderen, jongeren en volwassenen in achterstandsgebieden in Rotterdam.

Cultuureducatie en talentontwikkeling leveren ook op andere manieren een bijdrage aan de sociale en economische vraagstukken van de stad. Via cultuureducatie binnen en buiten het onderwijs kunnen jonge Rotterdammers beter op de toekomst worden voorbereid. Door middel van cultuur vergroten kinderen en jongeren hun waarnemings- en inlevingsvermogen, hun zelfvertrouwen en verbeeldingskracht. Daarmee vergroten zij ook hun persoonlijk leiderschap, hun flexibiliteit en hun probleemoplossend vermogen. Anders gezegd: cultuureducatie levert een essentiële bijdrage aan de ontwikkeling van 21^e-eeuwse vaardigheden.

Cultuureducatie draagt ook bij aan de brede ontwikkeling van kinderen en jongeren. Kennismaken met cultuur naast cognitieve vakken en bewegingsonderwijs geeft hun de mogelijkheid andere vaardigheden en talenten te ontdekken en ontwikkelen. Dat kan weer leiden tot een doorstroom naar andere, in hun ogen minder voor de hand liggende opleidingen en beroepen in de creatieve sector. Samenwerking tussen de culturele sector en onderwijs is essentieel om dit mogelijk te maken.

De veranderende samenleving vraagt om andersoortige, creatieve oplossingen voor vraagstukken als de energietransitie, verduurzaming en verdichting van de stad. Dat is niet alleen een opgave voor de gemeente, maar voor heel de stad. Het ligt voor de hand de Rotterdamse creatieve sector (architecten, maar ook beeldend kunstenaars en vormgevers) de komende jaren intensief te betrekken bij deze vraagstukken. In de eerste plaats omdat zij vanuit hun expertise een bijdrage kunnen leveren. Daarnaast omdat zij deze kennis daadwerkelijk in de praktijk kunnen brengen en daarmee transitie en transformatie bevorderen. Bijvoorbeeld door onderzoek naar en ontwikkeling van duurzame materialen, om daar vervolgens mee te ontwerpen en nieuwe producten te realiseren. Maar ook omdat de creatieve sector een belangrijke dynamiek toevoegt aan de stad. De aanwezigheid van creatieve bedrijvigheid, ateliers en broedplaatsen, draagt in hoge mate bij aan de aantrekkelijkheid van de stad voor bewoners, bezoekers en bedrijven.

Maar het is niet alleen in praktische zin dat de culturele en creatieve sector bijdragen aan de beantwoording van de grote vraagstukken in de stad. Kunst en cultuur houden mensen een spiegel voor, nodigen uit tot reflectie en discussie, prikkelen de bewustwording. Op die manier zorgen diverse kunstenaars en culturele organisaties voor een andere benadering van de hiervoor genoemde vraagstukken. Hun voorstellingen en producties sluiten aan bij thema's als resiliënce, bouwen en wonen, gezondheid, discriminatie, tolerantie en wat al niet meer.

De culturele sector biedt uiteenlopende mogelijkheden om de uitdagingen van deze tijd het hoofd te bieden. Wij streven de komende jaren daarom naar een aanmerkelijk grotere verbondenheid van het cultuurbeleid met de andere domeinen. Cultuurbeleid gaat niet alleen over kunst, cultuur en creativiteit. Cultuur ontleent zijn waarde bij uitstek aan de samenhang en samenwerking van de culturele sector met andere domeinen van het gemeentelijk beleid, zoals zorg, welzijn, onderwijs en ruimtelijke inrichting. Niet als middel maar omdat cultuur vanuit zijn eigen waarde, betekenis, benaderingswijze en verbeeldingskracht een onmisbare toevoeging is bij de beantwoording van de vragen waarvoor we in onze stad staan.

JKpunten voor cultuurbeleid:

- *De culturele sector werkt samen met maatschappelijke instellingen en gemeentelijke diensten om vanuit hun creatieve kapitaal bij te dragen aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken.*

Internationale samenwerking en iconen van de stad

De verbinding van de culturele sector met de stad gaat niet alleen over de bijdrage die de sector kan leveren aan de oplossing van maatschappelijke, economische en ruimtelijke problemen. Met nadruk moeten we daarbij ook denken aan de bijdrage van kunst en cultuur aan de internationale profilering en positionering van de stad.

Rotterdam is meer dan dé wereldhavenstad. Rotterdam is sinds enkele jaren een internationale hotspot. De stad doet het goed bij toeristen en het aantal bedrijven, studenten en hoger opgeleiden dat zich vestigt in de stad neemt toe.⁴ Het (internationale) culturele aanbod is daarbij een belangrijke factor van betekenis. Dat geldt voor de musea, architectuur, dans, muziek, film, opera enz. maar ook voor de verbinding van lokale makers en instellingen met het internationale culturele speelveld. De stroom toeristen die aangetrokken wordt door de vooruitstrevende Rotterdamse architectuur en de culturele dynamiek van Rotterdam, groeit nog altijd en de namen van Rotterdamse architecten, ontwerpers, kunstenaars en gezelschappen kom je tegenwoordig overal ter wereld tegen.

Rotterdam heeft een aantal internationale iconen, zoals Het Rotterdams Philharmonisch Orkest, Theater Rotterdam, Conny Janssen Danst en Museum Boijmans Van Beuningen. Maar ook andere organisaties en kunstenaars hebben vaak een enorm internationaal netwerk en werken met buitenlandse instellingen en makers samen. Zij presenteren zich in het buitenland, brengen collega's uit andere landen naar Rotterdam en trekken een internationaal publiek.

Ook Rotterdamse ontwerpers zijn over heel de wereld actief. Zij hebben projecten op ieder continent en op ieder schaalniveau. Van het interieur van het gebouw van de Verenigde Naties in New York, tot culturele voorzieningen in China, tot stedenbouw in Rusland en Azië, tot een visie op de ruimtelijke inpassing van toerisme in Albanië of het leiderschap van een theater in het Duitse Jena. Bij veel vooraanstaande organisaties in de wereld is een Rotterdammer betrokken: Hella Jongerius vanuit Berlijn, Rogier van den Berg bij UN-Habitat, Henk Ovink als watergezant, of David van der Leer bij Van Alen Institute (en voorheen Moma en Guggenheim). Daarnaast maken ze deel uit van internationale netwerken, zoals Francine Houben en Rem Koolhaas die in allerlei denktanks mogen optreden. Het gaat niet alleen om de grote namen. Ook projecten van Christien Meindertsma, Laura Luchtman, Simone Post worden internationaal opgepakt.

Investeren in kwaliteitskunst, makers, culturele innovatie en architectuur draagt bij aan deze ontwikkeling. Het maakt de stad niet alleen aantrekkelijker voor bewoners, (internationale) bezoekers en bedrijven die zich hier willen vestigen, maar stimuleert ook de economie van Rotterdam en versterkt de internationale positionering, profilering en samenwerking. Investeren in kunst en cultuur werkt als een economisch en creatief vliegwiel. De stad wordt in alle opzichten aantrekkelijker, voor de culturele sector zelf en voor (internationale) bedrijven, toeristen en potentiële nieuwe bewoners.

We willen daarom instellingen én makers faciliteren en ondersteunen bij activiteiten op het internationale speelveld. Daarbij is lokale, regionale en internationale samenwerking een belangrijk aandachtspunt. Dit geldt voor samenwerking binnen de internationale cultuursector, maar ook voor gemeentelijke samenwerking met andere steden. Door samenwerking met andere steden versterken we Rotterdam. Samenwerking met de zogenaamde 'second cities' ligt hierbij voor de hand, maar ook andere steden of regio's bieden interessante inzichten bij opgaven waar Rotterdam zich voor gesteld ziet en waar de culturele sector een bijdrage aan kan leveren. Lokale makers en instellingen zijn hierbij een boegbeeld voor het imago van de stad.

⁴ OBI (2017), Sterke schouders in Rotterdam (gebaseerd op Stelsel van Sociaal-statistische bestanden van het CBS)

Gemeente Rotterdam (2018), Economische Verkenningen Rotterdam 2018 (gebaseerd op Bedrijvenregister Zuid-Holland)

IJkpunten voor cultuurbeleid:

- *Rotterdam heeft een sterke internationale positie als stad van kunst en cultuur. Talentontwikkeling, samenwerking, uitwisseling en wederkerigheid zijn hiervoor de uitgangspunten. Diplomatieke betrekkingen, het verstevigen van stedelijke economische en handelsrelaties en het aantrekken van toeristisch bezoek en (creatieve) bedrijvigheid zijn daarbij toetsingskaders.*

Samengevat

Cultuur is een onlosmakelijk deel van de samenleving. Het is een kruispunt van werelden, waarin de mens zichzelf en anderen tegenkomt. Tegelijkertijd is cultuur een motor voor verandering. In cultuur zien we niet alleen waar we vandaan komen, maar vinden we ook de wegen die we naar de toekomst kunnen inslaan. Cultuur staat niet op zichzelf, maar draagt bij aan de veelzijdigheid en aantrekkingskracht van de stad. Voor een sterke, dynamische en toegankelijke culturele sector richt de gemeente zich op drie thema's: inclusiviteit, innovatie en interconnectiviteit. De onderliggende ijkpunten geven richting aan en vormen een maatstaf voor het cultuurbeleid voor de lange termijn.

Kern van de visie is dat alle Rotterdammers de mogelijkheid hebben en uitgedaagd worden kunst en cultuur te ervaren, beoefenen en beleven. In een superdiverse stad als Rotterdam mag niemand zich buitengesloten voelen, iedereen doet mee. Dit vertaalt zich in een sector die de diversiteit en dynamiek van de stad weerspiegelt en waarbinnen de belemmeringen om deel te nemen, worden weggenomen. Cultuureducatie binnen en buiten het onderwijs is hierbij essentieel: kinderen en jongeren moeten zich breed kunnen ontwikkelen tot tolerante, open en veelzijdige inwoners, die een constructieve bijdragen leveren aan de stad.

Talentontwikkeling is daarbij een belangrijk aspect. Voor de talenten zelf (zij moeten de mogelijkheid krijgen hun talenten te ontdekken en benutten), maar ook voor de stad (zij zijn de voedingsbodem voor de culturele sector, voor innovatie en voor de verbinding met nieuwe doelgroepen). We koesteren wat we hebben en bieden tegelijkertijd de ruimte voor innovatie en experiment, in zowel faciliteiten als doorgroeimogelijkheden.

Daarnaast zien we cultuur als een van de pijlers onder de sociale, economische en energietransitie van de stad. Creatief ondernemerschap en culturele makers dragen bij aan een bloeiend klimaat van innovatie en experiment. De stad is voor deze groepen het atelier en laboratorium waarin ze zich creatief kunnen ontwikkelen, waar ze een vruchtbare bodem vinden voor innovatie en waar hun creativiteit bijdraagt aan de ontwikkeling van nieuwe werkwijzen, producten en concepten, zowel binnen de cultuursector zelf als tussen cultuur en andere maatschappelijke en economische domeinen.

Tot slot zien we een streven naar verbondenheid en samenwerking als essentiële basishouding voor een sterke, dynamische en innovatieve stad. Door van elkaar te leren, elkaar te inspireren, te ondersteunen én elkaars netwerk en faciliteiten te delen, groeit de sector en de stad in veerkracht.

Wij komen op basis van het voorgaande tot de volgende ijkpunten:

1. *Cultuur in Rotterdam weerspiegelt de diversiteit en dynamiek van de stad en draagt bij aan verbinding en verbroedering.*
2. *Cultuur in Rotterdam is voor iedereen toegankelijk, zodat alle Rotterdammers kunst en cultuur kunnen ervaren, beoefenen en beleven.*
3. *Rotterdammers krijgen in de lokale culturele infrastructuur de kans om te participeren en vaardigheden en talenten te ontwikkelen.*
4. *De culturele infrastructuur in Rotterdam-Zuid wordt duurzaam versterkt.*
5. *De culturele en creatieve sector hebben gespreid over Rotterdam voldoende ruimte voor innovatie en experiment, zowel in faciliteiten als in doorgroeimogelijkheden.*

6. *Instellingen en makers in de culturele sector zijn intensief met elkaar verbonden en ondersteunen elkaar bij het ontwikkelen van nieuwe mogelijkheden voor cultuurproductie, -educatie, -distributie en -beleving. De financieringsstructuur vormt hierbij geen belemmering.*
7. *De gemeente realiseert samen met de cultuursector meer betaalbare werkruimte en meer oefen- en presentatieplekken.*
8. *De gemeente realiseert samen met de culturele sector en private partijen de randvoorwaarden en kaders waarbinnen culturele organisaties, kunstenaars en ontwerpers hun ondernemerschap kunnen ontwikkelen.*
9. *De culturele sector werkt samen met maatschappelijke instellingen en gemeentelijke diensten om vanuit hun creatieve kapitaal bij te dragen aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken*
10. *Rotterdam heeft een sterke internationale positie als stad van kunst en cultuur. Talentontwikkeling, samenwerking, uitwisseling en wederkerigheid zijn hiervoor de uitgangspunten. Diplomatieke betrekkingen, het verstevigen van stedelijke economische en handelsrelaties en het aantrekken van toeristisch bezoek en (creatieve) bedrijvigheid zijn daarbij toetsingskaders.*